
P r i n o s i

OBAVJEŠTAJNI RAD U DOBA NESAGORIVOG NEMIRA

Andrija Crnković, Split

Pravni fakultet u Splitu
e-mail: andrija@pravst.hr

UDK:355.40
Stručni članak
Primljeno 2/2009.

“Jedino se Bog odmara od tajne.”
(Nepoznat Netko)

Sažetak

U ovom nevelikom članku obavještajni rad je samo/predstavljen kao čitak rukopis našega zajedničkog opstanka, i možebitnog prosperiteta. Po strožoj profesionalnoj prosudbi, položaj što ga trenutno zauzimamo na poprištu neoliberalne ortodoksije bremenit je svakojakim opasnostima. A ovo orijaško pouzdanje u naš vlastiti liliputanski geo/politički značaj što ga paušalno upodrumljujemo u tminu naše žilave nesuvremenosti, nesumnjivo pripada žargonu snishodljivosti i patologiji narcizma. Treba otvoreno priznati: premalo stvaramo, rijetko oslušujemo, i baš zato potihom nestajemo. U ovom odsudnom času nadasve je važno ustrajati na širokovidnom motrištu da je obavještajni rad jedna žiroskopska duhovna samo/disciplina per omnia saecula. Autor ne dvoji da je 2. korpus naše buduće slobode utaboren na tim koordinatama.

Ključne riječi: sigurnost, rizik, obavještajna zajednica, napor predviđanja, žargon pune spremnosti, opstanak.

PROSLOV KAO PRIJEKOR I OPOMENA

Obavještajni rad posvećen je oblik najstrože umjetnosti koji je darovan manjini.¹ To je rad koji uspostavlja unutarnji red i dijaloški raspoloživu samo/disciplinu koja vrijednim svjetlotražiteljima priskrbljuje neophodno vrijeme,² dok istodobno politici daruje onaj protejski potencijal bez kojega su relevantni uspjesi upravo nezamislivi. Obavještajnu djelatnost pokreće ideotermalna energija primordijalnog *instinkta k samoodržanju*. Nije tajna da njegovo kobno umrtvljivanje, prepuno frivolnog samozadovoljstva, vodi u sigurnu propast – a taj samo/dosuđeni hibris zove se *dekadencija*. I zato valja, u vremenu i nevremenu, ukazivati na onaj *nepromočiv značaj* što ga uzorno oblikovan sigurnosno-obavještajni sustav ima u hiperboličnom intervalu samoproizvedenih ograničenja, *cost what it may*.

Nije teško razumjeti zašto (i) galvanizirane laike ponajviše intrigira najkrupniji izazov u obavještajnom radu: kako odgonetnuti onu nepotrošivu *enigmu nas samih*, nastalu stoljetnim taloženjem svakojakih povijesnih okolnosti: mučaljivih inercija, svećanih iluminacija, mitomaničnih nebuloza, lagodnih viktimizacija, ne/ispričivih državnih razloga, geopolitičkih ultimatum, i drugih zagonetnih zbivanja, koja mogu, do neke mjere, poslužiti kao pouzdan smjerokaz u kompleksnoj i bespoštednoj među/igri hladnokrvnog sebe/razotkrivanja. U ovom ozloglašenom zanatu, koji od pamtivijeka stoji tik do onog najstarijega, nema ničeg egzotičnog, osim bešumnog imaginativnog vrtloženja velike magnitude. U laboratoriju skrivenih parametara banalne zbilje svoje je naravno mjesto pronašla i ona rijetka vrsta ljudi koji su uvijek na rubu onog čemu pripadaju. Ta infralelujava pozicija čini tvrdu jezgru njihove iznimne vještine. Štoviše, krepki heuristički odmak od vreline kakofoničnog meteža redovito isporučuje onaj prvorazredni materijal koji se kolokvijalno naziva *dubokim uvidom*.

Budimo stvarni, obavještajni rad je defenološka samo/disciplina koja ne trpi prosječnost, u bilo kojem obliku. Evo tople i otrježnjujuće ilustracije iznimno oštrog i ne/vremenu primjerenog kriterija odabira i izobrazbe članova protu/obavještajnog orkestra (dalje u tekstu: POO). Spomenimo, opomene radi, samo neke

¹ Treba znati da obavještajni rad nikad nije pripadao množtvu, pa čak ni onda kad je to isto mnoštvo piskutavo štekalo kao masivni i udomaćeni instrument njegove dijabolične protežnosti.

² Bez dvojbe, strateški resurs, dragocjeniji i od nafte.

svjež(ij)e kategorije i istraživačke module cjelovite sigurnosno-obavještajne deontologije:

- dosada kao nova ekonomska i psihosocijalna kategorija
- minijturni despotizam neukih i korumpiranih administratora kao kapilarni sigurnosni rizik
- grimase i maske anomalije: identitet kao potrošački izbor
- novi žanrovi pobune protiv trivijalnosti svakidašnje jadikovke: dijabolični triler (zločin bez motiva i pravosudnog epiloga)
- orisi tajne: udjeli svetog čudaštva u obrani takozvanog normalnog tijeka nereflektiranih zbivanja
- podnevne histerije: antinomije namisli o totalnome nadzoru privatnih svjetova (*cost benefit analysis*)
- taksonomija sigurnosnih ugrozbi u sferi kulturne proizvodnje (*panel discussion*)

Pa ti sad ukradi silabus, jarane moj, zavičajno potpomognut.

Oteti se šablona – to je biti, ili ne biti, bezmalo u svemu: u kuhanju i zavodjenju, umjetnosti i ekonomiji, znanosti i politici. Što je najteže, najopasnije i najbizarnije u obavještajnom radu? *Najteže* je sanjati i djelovati istovremeno, bez prebučnog mjesečarenja, i frustracije nesudjelovanja u vršnom planiranju ili operativnoj izvedbi, u ratu bez fronte i odmora koji ne pozna naivnost opažanja.³ U poslu u kojemu je kudikamo važnije znati ponorna pitanja negoli p(l)itke odgovore, i gromovite oči i zašiljene uši strpljivih izvidnika moraju se stopiti s porođajnim kricima sutrašnjega krajolika. Osim toga, redovita opskrba nagluhe političke transmisijske, sve do razine punašne suglasnosti (koja obično vodi do poraza zbog izostanka), također spada u red težih prioriternih zadaća. *Najopasnije* je izgubiti vatreni kontakt s ledeno negostoljubivom zbiljom, pa bilo to i na 5 minuta (naizgled beznačajan interval koji se učas može preobraziti u onih kritičnih 5 do 12). Dapače, vješti i marljivi ribari hibridnih rizika i mut(ira)nih hazarda love puna 24 sata, tijekom cijele godine. Kada je riječ o nacionalnoj sigurnosti, lovostaja nema. Dok je *najbizarnije* prepoznati stvarnost kao konstrukt, a iluziju kao oblik stvarnosti.

Zemlja je jedna, ali svijet nije. Dapače, na truloj podlozi agresivnog i proždrljivog neoliberalnog kanibalizma buja ultraopasna vegetacija rizičnog življenja koja obavlja i proždire (blaže: parazitira) gotovo sve i svakoga.⁴ Propagandno fabricirani prividi

³ Paranoidna fiksacija kao materijalni trošak i varljiv putokaz.

⁴ Vidi: Ulrich Beck, *Pronalaženje političkoga. Prilog teoriji refleksivne modernizacije*.

slobode (moći birati između 13 vrsti jogurta) niveliraju sve impulse zdravoga sub/političkog djelovanja, zapravo, sve što je više od pukog socijalnog ekshibicionizma. Tehnološki uzgojeni rizici i hazardi oblijeću svaku stopu ovog logofobičnog planeta, liferujući virulentnu monokulturu najtrivijalnije nazadnosti.⁵ I dileri ultraliberalnog jednoumlja koriste onaj prokušani i vazdaotrovni propagandni slogan za oglašavanje svojih konfekcijskih zločina: *Prva doza je besplatna*. Čak i užurbana i prezaposlena kućanica može takorekuć preko oka zapaziti, da ta turbomerkantilna činjenica tek prividno proturječi IV. zakonu ekologije: *Nema besplatnoga ručka*. Međutim, ono što je razvidno bistrijem pučkoškolcu ne mora biti prihvatljivo akviziterima otrovnog otpada i medvjedih usluga.

BRIŽNI PASTIR

Brižni pastir je iznimno darovita osoba koja uvjerljivo interpretira tri različite uloge u kapilarnoj drami naših mirnih dana: dobroga obavještajca, vrhunskoga operativca i briljantnog pronalazača. *Dobar obavještajac*, muškarac ili žena, nije drugo doli privilegirani prorok: njega bar netko sluša u bogomračnoj praznini radikalno posadašnjeg svijeta. *Vrhunski obavještajac* je osposobljen za veoma snažne i naporne poticaje, u koje danomice ubrizgava strahovitu istančanost osjeta, i duboko poimanje kompleksne psihodramatike problemske supozicije, nikad s uzbuđenjem koje bi predugo trajalo, što mu omogućuje da pravodobno uoči i kartografira najsitnije pojedinosti.⁶ Kaže se: *plesti pulover od tuđih nakana*. Dok *briljantan pronalazač* posjeduje neodgonetljiv mir radoznale mjesečine što se širi u su/mraku, nečujan kao pad lišća, i nesvakidašnje slobodan⁷ u rezonantnoj šutnji koja budi naklonost i poštovanje – ona navlas *ista* punina izdignutosti, nepomućeno dostojanstvo poniznog hodočasnika, ma gdje pribivao: u niskoj orbiti nepoučljive politike kao i u prisnom misteriju napredne poduke. U bešavnoj blagosti njegova istražiteljskog rukopisa nema ničeg trivijalnog, ili upadljivo cerebralnog (dok pobožno osluškuje

Zagreb, Naklada Jesenski i Turk, 2001; *Moć protiv moći u doba globalizacije. Nova svjetskopolitička ekonomija*, Zagreb, Školska knjiga, 2004.

⁵ Usp. Neven Šimac, *Izazovi i zamke globalizacije*, Zagreb, Udruga za demokratsko društvo, Zagreb, HKD Napredak, Sarajevo, 2001.

⁶ Uspjeh prodornoga *gledanja na daljinu* uvelike ovisi o takvoj avangardnoj akribiji.

⁷ Kao da ga Demon Stvarnosti nikad iskušavao nije.

plahovit lepet pozadinskih misli). Silno ga privlači nepatvorena daljina, lutalački obzor lišen bolećive sentimentalnosti i nostalgije za odlutalim vizionarstvom.⁸ Ne, obavještajci ne oplakuju prošlost, niti predugačkim koracima hodočaste na grobišta zamuklog Ambisa. Naprotiv, ovi osebujni značajevi radije osluškuju kako se razdanjuje univerzalna glupost života bez Ljubavi, što se sveudilj klati, tamo na rubu neisplakanog očaja.

U žargonu pune spremnosti, obavještajac je *miner*. Tražiti isprike za počinjene propuste, od blage guzobolje do kardinalnih grješaka, ovdje je posve bespredmetno. Dakako, stanovita uljuđenost je obvezatna, međutim, isprika je loša sadržajnost. Jučerašnji poraz nije drugo doli propulzija sutrašnje pobjede. A ovo *sada*, što se jogunasto rasprostire unaokolo dražeći njihovu mišićavu pozornost, uvijek je rezervirano za bespoštedne analize. Vidim, oči su im otežale od vilinjih pretpostavki, i duša im se nasumorila. To je posve razumljivo, jer nije nimalo lako, a nekmoli jednostavno, utemeljiti dobre argumente u muljazi tuđe učmalosti, i dograđivati ih sifizovskom ustrajnošću, da bi ih već kod prvoga zavoja, uz malo sreće, opovrgnuli, u apoteozu novog početka. [Ali, iznenada se razli snažna svjetlost. Sve se načas zaustavilo. To se unutarnji krajolik zagonetke rastvorio poput bisernice Još u sobi žari maštovit ishod što ga zovemo *genijalnošću*.]

Obavještajac je sluga i gospodar, svojom voljom, jednog istančana, gdje god vidljiva i nedodirljiva oblika postojanja, i jednog osebujnog protokola sveobuhvatnog istraživanja. Dapače, brižni pastir je amfibijska životinja koja ne zna za spokoj duboka sna. Određenije kazano, obavještajac je svojevrsna istraživačka sonda što ponire u središte neobasjane stvarnosti; vazda ustremljen prema obzorima koji se ne mogu u potpunosti ostvariti, i obuzet željom da uhvati odraz sjene krilate zvijeri na mezokozmičkom vjetru... i druge bljeskove o postojanju velike obmane. Njegov je antipod *šumoglavac* (televizijski čovjek): lojalni zavjerenik ratobornog neznanja, vazda pognut pod efemernostima onog što će se neumitno zbiti. Štoviše, i još gore, uškopljeni glas/nik iskričave nejasnoće: kukavan mekušac, sav od fikcije, smutnje i šupljega srebra. Nadasve glup i tvrdo uvjeren, da novac može pribaviti sve što ispružena jezičina može poželjeti. Riječju, monolitna klada, iliti, još jedna cigla u zidu oktroirane i/ili samoskrivljene nemoći. Od svih zakletih neprijatelja vrljih čuvara nove zore jamačno su najopasniji *tvorničari morbidnih poluistina*; surovi i ušecereni sociopati koji

⁸ I lice mu se ozari nedokučivim smiješkom.

se podsmjehuju siromasima i pjesnicima. Redovito se odijevaju u dvostruko ruho da bi mogli nesmetano krasti u javnosti.⁹

ŽARGON PUNE SPREMNOSTI

Dežurni paranoik¹⁰ će prvi zapitati: *Nego, recite vi meni, smijemo li mi znati, što zapravo sadrži taj žargon pune spremnosti?* Iskreno rečeno, nigdje ne postoji potpun odgovor na to zdravonarodsko pitanje. Dok ovom prigodom znatiželjnoj javnosti mogu ponuditi samo ekstrakt dobroćudne akademske debate. Prvo i najvažnije: dragocjeno znanje, maštovito uspomognuto i sustavno organizirano, ali i britko o/čuvano. Zatim, usavršene alate mišljenja i djelovanja, skovane od nehrđajućeg čelika i ponornih misli. Dakako i autentične zapise o nevidljivim zbivanjima. Originalne psiho/socijalne anamneze, i profesionalne sub/specijalizacije lojalnih članova POO. Svečane formule i sinopsis inicijacijske ceremonije (služba kao proširena obitelj). Skrivenu i nepomirljivu oštricu uvijek Novog. Apoteozu raz/otkrivanja. Zamor tragalaštva. Brošuru o rekreacijskom rikvercu zakrabuljenih radoholičara.¹¹ Dragocjene fragmente ključnih apostazija.¹² Kompleksnu mehaniku tajne koja olakšava postojanje svijeta. Hiperizoštrenost osjeta za ono najjednostavnije (ona tankočutnost trapljenja što se pripisuje svecima, karizmaticima i pustinjacima). Zavjetni relikvijar bezimernih hodočasnika (zaslužnici o kojima se ne govori niti *sub poena*¹³). Komplet neurednih dostava¹⁴ u analitičkom uvezu. Izvedbeni projekt našeg Pinocchia (drveni lutak pokretljivih udova).¹⁵ Bogatu zbirku legendi.¹⁶ Neke buduće prizore pasjeg

⁹ To je njihov višestruko nastran osjećaj superiornosti.

¹⁰ Biti dokazano paranoičan jošte ne znači da vam nitko ne radi o glavi.

¹¹ Recimo, navratiti u krčmu *Lampaš našeg Martina*, gdje grohoću sretni budalaši, i piti s njima. Ma tko to ne bi poželio, s vremena na vrijeme, kao svojevrsnu profilaksu?

¹² Oprez! Tekući dušik! Zbirku ne izlagati sedmoj sili!

¹³ Pod prijetnjom kazne. (lat.)

¹⁴ Perspektivni scenariji koji su se obnoć izjalovili.

¹⁵ Političar "četverogodišnjak" koji sebi ne može priuštiti taj luksuz, da zaboravi na puni iznos svoga nepodmirenoga duga; i već s tog naslova duboko osamljen, kao pustopoljina u zimskom sutonu, u himbenoj vedrini časne dužnosti koju „upućeno“ obnaša, u novom četverogodišnjem mandatu, u ime biračkog naroda i za korist lobističke skupine koja ga/ju je bezmalo izmislila.

¹⁶ U društvu *Ja Prvi*, (i) identitet je puki potrošački izbor; dakle, neprekidno izvrgnut snažnim turbulencijama manično-depresivnog ritma dereguliranih

života u oštroj i pregrijanoj sadašnjosti. Zgusnutu prijetnju s odsućem grmljavine (ona jezovita utiha prije velikog meteža). Ažuriran zemljovid svijesti o isprepletenoj log(list)ici razornih sila. Eksplozivne namisli dubokih spavača. I još puno toga. Samo za p/ovlaštene oči.

Da bi opstao na strmoglavom putu sklada i ravnoteže, sigurnosno-obavještajni sustav mora razvijati i težnju za razumijevanjem (pripada sferi ponorne osjećajnosti) i težnju za djelovanjem (pripada areni jake volje) – vršnu inteligenciju koliko i izvršnu energiju. Nažalost, malobrojni su oni koji objedinjuju oba pola. I dok krvotopni potop buja, mi, zabrinuti građani sa friziranog biračkog popisa, i dalje čvrsto spavamo: *i nitko ne zna što zna i zapravo želi*. Sve je nalik svemu. U svemu je previše svega.¹⁷ I sve to sudjeluje u smrti. Eto, jedni su pametni, drugi marljivi, no svi su nezaposleni (možda i neupošljivi). Jedni su vatreno razdragani, drugi su tužni s dva gola razlike, a svi su jednako izgubljeni. Jedni su učeni i meditativni, drugi su lakomi i vehementni, a opet, svi su uvjereni da su sretni. Sve se u besćenje rasprodaje (ne samo obiteljsko srebro), a čak ni to što je izuzeto od dražbe zapravo nije naše. Nu, paleopolitički hiperrealisti, svih partijskih boja, jamačno će se osjetiti p(r)ozvanima da uzvrate: *No, da smo onda manje puzali, bismo li danas bili ovako dobro zaštićeni!?*

ČASOSLOVNI KOLEGIJ SUTRAŠNJIH VJEŠTINA

Ova dremljiva predodžba o sigurnosno-obavještajnom naporu, što ju naša ustrašena, miopična i projektivno nekonsolidirana upravljачka nomenklatura uzgaja *plantažno*, neispričiva je koliko i opasna. A neuk narod k`o izgubljen narod; životari u istini kao i u životu, pače i sam potiče želju da ne misli, krmeljivo podnoseći bol oktroirane praznine. Novopridošli se rizici ignoriraju, u nešto trijeznijoj varijanti potcjenjuju – a kad kriza svom silinom provali, troškovi se eksternaliziraju na ojađene porezne obveznike, iscrpljene gospodarstvenike, lokalne zajednice, i konačno, buduće naraštaje. O kakve li ironije! U ulozi glavnih krizologa vehementno nastupaju

tržišta. A znati biti *onaj Drugi* – to je, na našu veliku nesreću, izumrla vještina baštinstvenja smjerodatne vrsnoće.

¹⁷ U ne/raspletivoj mreži života asinkronično orbitiraju raznoliki fenomeni; i dok su nov(iji) jošte u plinovitom agregatnome stanju (svemir, bionika, internet, nanotehnologija, smrt, transgenetika, stres, itd.), oni star(iji) su većma dobro poznate krutine (ognjište, lov, nasilje, seksualnost, smrt, tišina, vječnost, i sl.).

ona *ista* dobro poznata i samopozvana lica koja su tu istu krizu omisivno potpirili, ako ne i unosno zakuhali!? Ali, kako nemamo jasnu predodžbu o budućnosti, nemamo ni oštru predodžbu o sadašnjosti. Neprestano se spotičemo o ogavne povlastice onih koji su se predali kultu lagodne izdaje i meteža. Kruh bez rada, promocija bez odricanja, život bez uzvišenosti originalnih postignuća. Kažu: *treba biti podao u podlome društvu*. I čovjek je u čoporu vuk, zar ne? Ova makijavelistička napalm-krmača pala je na duše i pougljenila ih, razornom snagom neizrecive brutalnosti i ravnodušnosti.

Nema dvojbe, laž ostaje laž sve dok kukavne sjene obnašaju vlast. Na latinskim vratnicama beckettovskog iščekivanja Velikog Babilona ničeg novijeg od onog trivijalno novog nema. Unezvijereno mnoštvo bijednih došljaka (ruine neoliberalne restauracije) takoreći iz dana u dan postaje sve veće – dok je spremnosti, da ih se prizna i dolično tretira kao obično ljudsko biće, iz sata u sat sve manje. *Horribile dictu*, i vjeru nam isporučuju kao zatvorenu pošiljku uz zlokobna klicanja. Pobogu, kako da ju konzumiramo, ako ju ne smijemo otvoriti? Gorko je pitanje, možemo li tek tako napustiti sve obveze, i one koje nam još nisu nametnuli? Sve se bojim da to nije izvedivo. Jerbo, ne živi se od Fantazije. Uostalom, i ovo pišem kao onaj koji abdicira; i autor jede kruh što mu ga donosi poslušnost. Priznajem to otvoreno i bez stida. Ipak, odbijam preveliku milostinju tuđe pustoši. I zato se molim kao onaj koji prolazi.

Zli udarci odzvanjaju u kratkim razmacima. Međutim, još se ne čuje huk panike, samo trajavo baždaren automat nevjerice, i posve razumljiva želja za ugodom samo/zaborava u nekoj dalekoj dimenziji. Vani je gadno zastudilo. Otpočela je vladavina umreženog bezumnika strašnija od bilo kakva urlika za/kletog osvajača. Krajnji je čas da u stvarnome svijetu izgradimo uporište najboljim razmišljanjima. Krenimo ususret Njegovoj volji kojoj ništa ne izmiče jer sve znade, otkriva i pravedno dosuđuje u Posljednjoj instanciji. I ovaj neispavani samuraj ide u boj bez mača koji bi posjedovao jarost odrublivanja. Da, to je dar Njegove naravi, i privilegij njegova majstorstva. Brižni pastiri znaju: *svatko želi biti zapovjednik vojske iz čijih je redova obnoć dezertirao*. I baš zato moraju ostati budni za ono što dolazi *još-ne-danas*.

Obavještajni rad nije drugo doli jedna iscrpna bilješka o blagorodnoj užurbanosti u krilu velebna zdanja koje ne postoji. Obavještajci su čudni svati. To im nevoljko priznaju i oni koji ih predobro poznaju. Obavještajna zajednica ima tu moć, da još noćas bude dje(t)lič zore sutrašnjega dana. No kad god ju je zlorabila, istom (ju) je gubila – u gromoglasnom epilogu što se

uvijek temeljio na pomalo izmišljenoj raščlambi onog što se uistinu dogodilo. Stoga je razložno zapitati, čemu toliko veličati nešto o čemu tako malo znamo? Odgovor je vrlo jednostavan. Zaštititi i/ili razotkriti Tajnu nije tek regulativni ideal jedne nemilosrdne igre, ili ustrojbeno načelo djelotvorne organizacije. Dapače, to je drevna i ezoterična vještina prvoga ešalona; svojevrsna odiseja u kojoj ne trebate ni čvrstu užad ni hladan vosak da biste preživjeli dijabolični zov Ambisa. Riječju, to je prava odiseja u kojoj je i jarbolet tek ono što zapravo i treba biti: *prpošna os inteligentnog kretanja što kroti vjetrove promjene*.

INFORMATION SERVICE AT THE TIME OF INCOMBUSTIBLE UNREST

“Only God takes a rest of a secret”
(Unknown author)

Summary

In this small article the information service is self/represented as a legible hand of our common survival, and possible prosperity. At a strict professional estimate, the position that we are currently taking up in the arena of neo-liberal orthodoxy is fraught with all kinds of perils. And this huge trust in our own Lilliputian geo/political significance, which we store across-the-board into the darkness of our hardy non-contemporariness, belongs by no means to the jargon of ingratiating and pathology of narcissism. We have to admit boldly: we insufficiently produce, rarely keep our ears to the ground, and that's why we are silently vanishing. In this fateful moment, first and foremost it is important to persevere in an extensive standpoint, that the information service is a gyroscopic spiritual self/discipline per omnia saecula. The author has no doubts that the 2nd corps of our future freedom is encamped at these co-ordinates.

Key words: security, risk, information community, effort of prediction, jargon of full readiness, survival.